

Oponentský posudek na bakalářskou diplomovou práci Renáty Mitáčkové na téma
„Každodenní život ve věznici Uherské Hradiště v letech 1950 - 1955 ve vzpomínkách
bývalých vězňů“

Sondy do života lidí, žijících v různých ekonomických podmínkách, různých lokalitách a v různém sociálním i politickém postavení apod. v totalitních režimech jsou v posledním období v naší i zahraniční historiografii vděčným tématem řady velkých prací i drobnějších, detailních studií. Protože je to téma, otevřené teprve nedávno, je stále velmi nové, z velké části neprobádané a vděčné jak pro profesionální historiky, tak pro diplomanty všech stupňů. Kolegyně Mitáčková si – jak v úvodu zmiňuje v souvislosti s volbou tématu vzhledem k místu, odkud pochází a které tudíž dobře zná - zvolila k badatelskému výzkumu sondu do života politických vězňů ve věznici v Uherském Hradišti v období 1950 – 1955.

V úvodu – který vlastně chybí, studentka vpadá in medias res mezi povinné části diplomky, jako je metodologie, literatura a prameny atd. - se kromě obligátního rozboru pramenů a literatury, kde bych vyzdvihla poměrně podrobný přehled sekundární literatury, věnuje i vysvětlení postupu své práce. S výběrem metody „verbálního dotazování, a to především formou polostrukturovaného rozhovoru“ nelze než souhlasit. Stejně tak získávání informací „metodou sněhové koule“ – tedy nabalování bych viděla jako naprosto logické a přiměřené. Škoda, že naše bakalářská „koule“ zůstala poměrně malá a nestačila by ani na hlavu minisněhuláčka.

V další části bakalářky se studentka věnuje popisu obecných poměrů v oboru, který zkoumá. Je chválihodné, že zabrousila i teoreticky ke změnám smyslu vězeňství v různých dobách a za různých režimů podle Foucaulta, Giddense a Goffmana, což je zejména v kontextu zneužívání vězeňství v období totalitních režimů důležité připomenout, ale v kontextu práce by bylo ještě chválihodnější, kdyby se podařilo získat víc podkladů pro vlastní výzkum.

Totéž platí pro obsáhlé kapitoly o vývoji vězeňství u nás po roce 1945. Na vlastní podstatu práce tak z hlediska počtu stránek zbyla necelá polovina rozsahu diplomky. Není divu, když je založeno na pouhých čtyřech získaných svědectvích.

Vlastní výzkum spočíval ve vyhodnocení dotazníků bývalých politických vězňů z uherskohradištské věznice. Struktura dotazníku je jasná věcná, dává prostor k získání všech podstatných informací pro rozbor situace ve věznici. Znovu škoda, že odpověděli jen čtyři respondenti. Nedočetla jsem se v práci ale, kolik politických vězňů věznicí celkem prošlo? A kolik kriminálních? Měla studentka k dispozici tyto počty? Udělala nějaké statistické vyhodnocení z hlediska počtů i např. mužů a žen? Pak by bylo možné dotazníky na základě statistických a staticko-historických metod zařadit do nějakého kontextu a práce by nabyla další dimenzi.

V podstatě chybí závěr, který v této formální kapitole jen znovu opakuje, co bylo řečeno předtím a co vlastně uvedla diplomantka už v samém úvodu, kde práci představovala. Práci bych tedy nejvíce vytkla příliš malý počet autentických svědectví, na nichž by měla být založena. Počet čtyři – přestože ani nevíme z kolika celkem to vlastně je vzorek, tedy kolik procent /promile??/ vězňů reprezentuje, je velmi nízký na to, aby podal širší objektivní výpověď o situaci ve věznici. Práce tak může zůstat jen úzkou sondou do tamějších poměrů. Pokud nebyla k dispozici – což je pochopitelné vzhledem k věku tehdy odsouzených, ale jistě dosud žijí jejich potomci, kteří si tu buď pamatují z byt' sporých, ale přece jen návštěv, vyprávění, – další autentická svědectví na základě dotazníků, proč nešla přímo do vyšetřovacích spisů, které by dnes již dostala k dispozici? Z archivních pramenů využívá - podle poznámek - jen organizační vězeňský řád. Nezachovaly se někde např. interní směrnice, které přímo vystihují rozdíly v zacházení mezi politickými a kriminálními vězni? Neexistují

např. jakékoli paměti nebo vzpomínky jiného vězně /at' už politického nebo kriminálního/, který by rovněž popsal poměry v této věznici /dotázala se ve Státním okresním archivu UH, popř. v tamější knihovně, kde by jistě měli přehled, nebo v Moravském zemském archivu v Brně?/, a ty mohly sloužit ke komparaci? Po roce 1989 u nás vyšly nejedny vzpomínky politických vězňů z jiných věznic, které mohly sloužit také ke srovnání s poměry v Uherském Hradišti. Zná autorka některé z nich? Inspirovaly ji např. při tvorbě dotazníků nebo je dotazník samostatným produktem diplomantky? Napadá mě řada dalších otázek, na které práce nedává, ale vzhledem k nastavenému tématu a předložené metodologii mohla dát odpověď.

Autorka v úvodní části několikrát zdůrazňuje, že práce má především vycházet z odpovědí na dotazník, který – a tady je nutno podotknout, že velmi dobře – připravila, ale je škoda, že našla jen tak málo osob, které se buď dožily, nebo byly ochotny odpovídat.

Vzhledem ke zvládnutí literatury a metodologie a vzhledem k tomu, že se jedná teprve o bakalářskou diplomovou práci se zajímavým a přínosným tématem, bych hodnotila tuto práci v rozmezí mezi jedničkou a dvojkou.

PhDr. Milada Sekyrková, CSc.